

47. — Vgl. स्थानयोगिन्.

स्थानेष्ट्र (स्थान + ई०) 1) m. Gouverneur eines Ortes RĀGA-TAR. 6, 283. — 2) n. N. pr. einer Stadt und des Bereichs derselben (Thanesar) HIOUEN-TSANG 1, 211. fgg. 2, 339. fg. Verz. d. Oxf. H. 39, b, 2. HALL in der Einl. zu VISAVAD. 51. Nach LASSEN (LIA. 1, 123) soll स्थानेष्ट्र im MBh. N. pr. eines Wallfahrtsortes sein.

स्थापक (vom caus. von 1. स्था) nom. ag. 1) Aufsteller eines Götterbildes VARĀH. BRH. S. 60, 14. 18. Verz. d. Oxf. H. 43, a, N. 1. — 2) Begründer: सिद्धांत० Verz. d. Oxf. H. 160, b, 7. — 3) Bez. einer best. im Vorspiel eines Dramas auftretenden Person, die das Drama einleitet (verschieden vom Sūtradhāra), SĪH. D. 283. = सूत्रधार H. 330, Schol. — Vgl. स्थिति०.

स्थापत्य 1) m. = स्थपति Haremswächter AK. 2, 8, 1, 8. TRIK. 3, 3, 234. H. 727. HALĪ. 2, 272. — 2) n. a) das Amt eines Oberhauptes eines Bezirks, — Statthalters PAKĀV. BR. 17, 11, 6. 7. — b) Bankunst, Architectur R. 1, 12, 6. Būg. P. 3, 12, 38.

स्थापन (vom caus. von 1. स्था) 1) adj. a) Dauer verleihend, erhaltend; s. वयः०. — b) festsetzend, bestimmend: व्यञ्जनव्यापार० SĪH. D. 124, 15. — 2) f. स्था a) das Feststehenheissen, Haltgeben als eine Eigenschaft der Erde MBh. 12, 9133. — b) eine feste Bestimmung, festgesetzte Ordnung: स्थापना वै सुमरुती तया देव प्रवर्तिता MBh. 12, 10168. — c) Begründung, insbes. das dialectische Beweisen der Richtigkeit einer These MBh. 1, 2887 (könnte auch n. sein). KARAKA 3, 8. NĪJAS. 1, 2, 44. COMM. zu 5, 1, 1. 20. SARVADARÇANAS. 114, 4. — 3) f. ई Clypea hernandifolia W. et A. (ein Schlingstrauch) AK. 2, 4, 2, 3. MED. n. 152. — 4) n. a) das Aufrichten, Aufstellen: eines Götterbildes VARĀH. BRH. S. 60, 21. Verz. d. Oxf. H. 85, b, 3 (लिङ्ग०). 277, a, 19 v. u. 332, b, No. 783. Inschr. in Journ. of the Am. Or. S. 7, 12, Cl. 46. das Stellen, Hinstellen: प्रवात० Suçr. 1, 171, 20. कलश० Verz. d. B. H. No. 1121. सान्द्रसिन्धूरशिरः० das Legen auf den Kopf COMM. zu NAISS. 22, 45. = निवेशन H. an. 3, 433. = रोपण MED. — b) das Feststellen, Versetzen in einen unbeweglichen Zustand: eines Menschen in einem Zweikampf Būg. P. 10, 44, 5. शङ्खपद्मव्योम० so v. a. das Aufhängen Verz. d. Oxf. H. 322, b, 13. das Befestigen, Dauerhaftmachen: der Gliedmaasse Suçr. 2, 28, 3. जगतः Verz. d. Oxf. H. 48, a, 1. स्थापनं चक्रिरे तत्र चातुर्वर्ण्यस्य संमतम् R. 7, 74, 14. वपसः Suçr. 1, 167, 8. वपः०, चापुः० 2, 198, 5. स्वधर्मस्थापनं नृणाम् MĀRK. P. 27, 30. — c) Mittel zur Befestigung: गर्भ० KARAKA 4, 8. = आस्थापन Stärkungsmittel Suçr. 2, 228, 13. — d) das Aufbewahren: बोजि० KṚSHI. 11, 14. धान्य० 18, 8. 12. Verz. d. Oxf. H. 86, b, 27. — e) das Begründen, das dialectische Beweisen der Richtigkeit einer These: स्वपत्न० MADHUS. in Ind. St. 1, 19, 1 v. u. = समाधि H. an. VIÇVA im ÇKDR. — f) das Feststellen so v. a. Bestimmen, Angeben: काव्यस्यार्थस्य SĪH. D. 129, 15. das Statuieren (Gegensatz प्रतिषेध, निषेध) 683. 685. — g) Bez. eines best. Processes, der mit dem Quecksilber vorgenommen wird, SARVADARÇANAS. 100, 4. उत्थान st. dessen Verz. d. Oxf. H. 320, a, 9. — h) = पुंसवन H. an. MED. (hier fälschlich पुंसवने).

स्थापनीय (wie eben) adj. 1) an einem Orte zu halten: देवी कालं कंचन भूगृहे KATHĀS. 39, 43. मुता तव । षट्पया so dass sie Niemand steht

61, 269. मार्जारस्ते du musst dir eine Katze halten d. i. anlegen 65, 169. — 2) mit einem Stärkungsmittel zu behandeln Suçr. 2, 198, 20.

स्थापयितृ (wie eben) nom. ag. Befestiger, Begründer: चतुर्थी वंशानां स्थापयित्री मुता मम MBh. 5, 3927.

स्थापयितव्य (wie eben) adj. 1) an einem Orte zu halten: श्वेतोत्ता चन्दनं वीणा u. s. w. गृहे MBh. 5, 1543. — 2) fest —, in Zucht zu halten: पित्रा स्थापयितव्या हि वयमुत्पद्यमास्थिताः MBh. 5, 3429.

स्थापितृ nom. ag. = स्थापयितृ der da fest hält: (प्रज्ञानाम्) स्वेषु सेतुषु स्थापिता पृथक् Būg. P. 4, 21, 21.

स्थापिन् nom. ag. vielleicht = स्थापक Aufsteller eines Götterbildes PĀÑĀR. 1, 6, 46.

स्थाप्य 1) adj. = स्थापनीय. a) aufzustellen, aufzurichten: प्रतिमा VARĀH. BRH. S. 59, 7. hinzustellen: चर्मणयानुके भद्रासनम् JĀG. 1, 278. जलमेकाकृमाकृषे क्षीरं च मृन्मये 3, 17. सादिनामत्तरे पादात् MBh. 12, 3672. तया तर्ह्यन्न्दने HARIV. 7633. भरतो नृपते (so zu schreiben) पदे R. 2, 52, 31. दैत्येन्द्रः श्वेतशैलगुकात्तरे einzusperren KATHĀS. 118, 93. पुरस्याभ्यन्तरे तस्य मनः स्थाप्यं न वाह्यतः MBh. 14, 565. कृगा वेश्मनि im Hause zu halten (d. i. als Hausvieh zu halten) VARĀH. BRH. S. 63, 1. — b) festzuhalten in, anzuhalten zu: राज्ञा वर्णाः स्वकर्मसु MĀRK. P. 28, 36. धर्मे प्रज्ञाः 125, 56. — c) zu versetzen in (acc.): दुःखम् KATHĀS. 52, 27. दुःस्थितिम् (so ist wohl zu lesen) 40, 108. — d) fest —, im Zaum zu halten: दम्पुत्रीविनः MBh. 12, 2431. — 2) vielleicht Götterbild (was aufgerichtet wird): ०स्वकारिन् PĀÑĀR. 1, 6, 47.

1. स्थामन् (von 1. स्था) n. UśĀVAL. zu UṣĀDIS. 4, 144. 1) Standort AV. 1, 32, 2. वृत्तं इव स्थामि 4, 7, 5. 6, 77, 1. 7, 96, 1. (वशा) यदा स्थाम् जिघांसति (जिह्वासति) 12, 4, 29. — 2) Kraft, Macht AK. 2, 8, 2, 70. H. 796. HALĪ. 4, 38. 5, 67. 82. नारायणस्थाममन् die Kraft des N. habend LALIT. ed. Calc. 364, 11. — Vgl. पाक०, मका०, यथास्थाम, मुष्ठामन्.

2. स्थामन् n. Gewieher: श्वस्येवास्य यत्स्थाम नदतः प्रदेशो गतम् । श्वस्यथामैव बालो ऽयं तस्मान्नाम्ना भविष्यति ॥ MBh. 1, 5116.

स्थाप (von 1. स्था) m. Behälter; s. जल०.

स्थापिक adj. unter denjenigen Personen genannt, die कत्तास्थानेषु anzustellen sind, BHAR. NĪTĪAÇ. 34, 52.

स्थापिता (von स्थापिन्) f. Damer: भावस्य SĪH. D. 22, 17. 23, 2. 75, 4. 231.

स्थापित (wie eben) n. dass. SARVADARÇANAS. 12, 1. 14, 13. 24, 19. 50, 16. भावस्य PRATĀPAR. 48, a, 7. अ० Unbeständigkeit Suçr. 1, 53, 21.

स्थायिन् (von 1. स्था) adj. gāṇa ग्रामादि zu P. 3, 1, 134. Vop. 26, 29. 1) stehend, an einem Orte sich befindend: गिरि० Nir. 1, 20. पुरः० Spr. (II) 2904. स्थिर० AMṚTAN. Up. in Ind. St. 9, 32. संवत्सरस्थापिनां ग्रहेः still stehend MBh. 6, 94. कतिपयदिन० (केस) verweilend Megh. 24. sich am Orte befindend, anwesend: पारिषदाः WILSON, SĪMUKJAK. S. 171. am Orte wohnend (Gegens. सागतु) KATHĀS. 81, 112. fgg. मांस० am Fleisch befindlich Suçr. 1, 61, 5. in einem Zustande —, in einer Lage befindlich: कपठप्रक्षणा-सम्भस० Spr. (II) 6874. यातना० MĀRK. P. 15, 47. — 2) ständig, bleibend, dauernd ÀÇV. ÇA. 8, 5, 16. MBh. 12, 10089. गन्ध, कीर्ति Spr. (II) 2242. 5442. Suçr. 1, 306, 11. 2, 539, 8. VARĀH. BRH. S. 57, 4. PRAB. 49, 10. SARVADARÇANAS. 9, 17. 22. 10, 8. 12, 4. 24, 20. भाव DAÇAR. 3, 28. 64. 4, 1. 32. 34. fg. SĪH. D. 33. 168. 208. 245. Verz. d. Oxf. H. 213, a, No. 506. H. 295. 304. 327.